ומנודה שהתירו לו חכמים וכן מי שנשאל לחכם והותר [א] מטפחות [א] הידים ומטפחות הספרים ומטפחות הספג [ב] הזבין והזבות והנדות והיולדות וכל העולין מטומאה לטהרה הרי אלו מותרין ושאר כל אדם אסורין: **גמ'** ושאר כל אדם מאי טעמא אסורין כדתנן [ב] [ג] אנשי משמר ואנשי מעמד אסורין לספר ולכבס ובחמישי מותרין מפני כבוד השבת ואמר [ג] רבה בר בר חנה אמר ר' אלעזר מ"ט [ד] כדי שלא יכנסו למשמרתן כשהן מנוולין הכא נמי כדי שלא יכנסו לרגל כשהן מנוולין בעי ר' זירא [ה] אבדה לו אבידה ערב הרגל כיון דאנים מותר או דלמא כיון דלא מוכחא מילתא לא אמר אביי [ד] יאמרו כל הסריקין אסורין סריקי בייתוס מותרין ולטעמיך הא דאמר רבי אסי אמר רבי יוחנן [ה] כל מי שאין לו אלא חלוק אחד מותר לכבסו בחולו של מועד התם נמי יאמרו כל הסריקין אסורין סריקי בייתוס מותרין הא אתמר עלה אמר מר בר רב אשי איזורו מוכיח עליו רב אשי מתני בעי ר' זירא אומן שאבדה לו אבידה ערב הרגל מהו כיון דאומן הוא מוכחא מילתא או דלמא כיון דלא מוכחא מילתא כי הנך לא תיקו: ממדינת הים: מתניתין דלא כר' יהודה דתניא [ו] ר' יהודה אומר הבא ממדינת הים לא יגלח מפני שיצא שלא ברשות אמר רבא לשוט דברי הכל אסור למזונות דברי הכל מותר לא נחלקו אלא להרויחא מר מדמי ליה כלשוט [י] ומר מדמי ליה כלמזונות מיתיבי אמר ר' [ז] נראין דברי ר' יהודה כשיצא שלא ברשות ודברי חכמים כשיצא ברשות מאי שלא ברשות אילימא לשוט והאמרת דברי הכל אסור ואלא למזונות והאמרת דברי הכל מותר אלא פשיטא להרויחא אימא סיפא נראין דברי חכמים כשיצא ברשות מאי ברשות אילימא למזונות הא אמרת דברי הכל מותר ואלא להרויחא והא אמרת נראין דברי רבי יהודה בהא הכי קאמר נראין דברי ר' יהודה לרבנן כשיצא שלא ברשות ומאי ניהו לשוט שאפילו חכמים לא נחלקו עליו אלא להרויחא אבל לשוט מודו ליה ונראין דברי רבנן לר' יהודה כשיצא ברשות ומאי ניהו למזונות שאפילו רבי יהודה לא נחלק עליהם אלא להרויחא אבל למזונות מודה להו אמר שמואל קטן הנולד במועד מותר לגלח במועד שאין לך בית האסורין גדול מזה במועד אין מעיקרא לא מתיב ר' פנחס [ח] כל אלו שאמרו מותר לגלח במועד מותר לגלח בימי אבלו הא אסור לגלח במועד אסור לגלח בימי אבלו

ואי

גמ' הכי גרסינן **ושאר כל אדם מאי טעמא אסורין כדתנן אנשי משמר כו' ואמר רבה בר בר חנה כו'** עד **כשהן מנוולים.** ומאן דמתרשל ולא גילח מקמי רגל ומטי זמן עלייהו לגלח ברגל החמירו רבנן הואיל ולא מזרזי נפשייהו לספר מקמי רגל דלא להוי ברגל מנוולין אם היו מגלחין במועד לא היו מגלחים לפני המועד ונכנסין לרגל כשהן מנוולין: **אבדה לו אבידה.** שלא היה לו פנאי לגלח קודם הרגל: **דלא מוכחא מילתא.** דלא ידעי כולי עלמא דאנוס היה אלא יאמרו הוא מכוין להשהות עד המועד: **יאמרו כל הסריקין אסורין וכו'.** כלומר דבייתוס היה יכול לסרוק חלותיו בלי שהות לפי שהיה לו דפוס ואעפ"כ אסרו משום דאמרי כל הסריקים כו'. הכא נמי כיון דלא מיגליא לכולי עלמא אונסיה יאמרו כולי עלמא אסורין לגלח וזה מותר: **מי שאין לו אלא חלוק אחד.** נמי לאו מוכחא מילתא לכולי עלמא: **איזורו מוכיח עליו.** דמי שאין לו אלא חלוק אחד פושטו ומתעטף במקטרינו וחוגרו באיזורו ועומד ומכבס החלוק ומודיע לכל שאין לו אלא חלוק אחד: **אומן.** כגון ספר שהכל באים אצלו ערב הרגל ורואים שאבדה לו אבידה ואנוס הוא ואינו יכול לספר עצמו: **כי הנך.** דמתניתין דקתני מגלחין דמידע לכל: **מפני שיצא שלא ברשות.** כלומר הואיל ולא יצא ברשות אחרים אלא ברצון עצמו לאו אנוס הוא: **לשוט.** אם יצא שלא לצורך ולא יצא אלא כדי לשוט בעולם ולראותו וחזר במועד: **דברי הכל אסור.** לגלח במועד: **למזונות.** שיצא לחזר אחר מזונות שאין לו מזונות וחזר במועד אחריהן[ט] דברי הכל מותר לגלח במועד לפי שיצא באונס: **להרויחא.** שיש לו נכסים הרבה ויוצא כדי להרויח יותר: **נראין לי דברי רבי יהודה.** לאסר בגילוח לבא ממדינת הים כשיצא שלא ברשות: **ודברי חכמים.** המתירין כשיצא ברשות: **אילימא לשוט.** דקאמר רבי נראין דברי ר"י ביצא לשוט דהיינו שלא ברשות הא אמרת וכו' ומאי נראין דברי רבי יהודה הלא שניהם מודים בה אלא פשיטא להרווחא ואשמעינן דנראין לו דברי ר' יהודה שאוסר בגילוח: **והא נראין דברי רבי יהודה בהא.** וקשיא דרבי אדרבי דברישא נראה לו דברי ר"י דאסר בהרווחא ובסיפא נראה לו דברי חכמים דמתירין הרווחא אלא ודאי איכא למשמע מהכא דלאו הכי הוא כדקאמרת דבלשוט ובמזונות פליגי: **ה"ק.** לאו היתר דידיה אשמעינן ולא רואה אני קאמר אלא פלוגתייהו קמ"ל במאי פליגי נראין דברי ר"י האוסר לחכמים וכו': **קטן הנולד במועד.** ולו שערות גדולים מותר לגלח במועד שער ראשו המגדלו: **שאין לך בית האסורין גדול מזה.** ממעי אמו שהיה שם ואנוס הוא: **מעיקרא לא.** דאם נולד קודם הרגל אינו מגלח ברגל הואיל והיה יכול לגלח קודם הרגל:

ואי

ומנודה וכו' ושנשאל. בירושל' מקשה [א] הני למה התירו והלא פשע שלא בא לפני המועד לפני חכמים להתיר לו ומשני שכלו לו שלשים יום של נדוי במועד דאין נדוי פחות משלשים יום וכן מי שנשאל לחכם מוקי לה כשבא בחול המועד אי נמי לפני המועד לא מצאו [ב] בו פתח וגילוח הראש נמי אסור במועד דהא אמר בגמ' שלא יכנסו לרגל מנוולין ואין לך ניוול גדול מזה ושמא לא קאי טעמא בגמרא אלא אשארא אבל גילוח של ראשו אסור משום מלאכה אפילו במקום אונס ושאר גילוח דבעי בגמרא מאי טעמא אסורין והיינו גילוח של יפוי דהוה לך למישרי לצורך המועד אע"פ שהיא מלאכה אבל גילוח כל הראש אסור משום מלאכה והני [ג] כגון נזיר ומצורע הוא דשרי משום מצוה ולפי זה אסור לגלח ראשו במועד ועוד יש לפרש שנראה שמותר לגלח ראשו במועד וא"ת מאי קא משמע לן נזיר ומצורע יש לומר דס"ד דאסור שלא יביאו קרבנותיהן קא משמע לן דשרי ואי מיירי הכא בשלא היה להן פנאי דוקא והוא כדבעי למימר בגמרא יש לומר דהכי קאמר דנזיר ומצורע העולין מטומאה לטהרה דוקא שעולין עתה אבל עולין מטומאה לטהרה מקודם רגל אסורין:

ושאר כל אדם מאי טעמא אסורין. אע"פ שהוא מלאכה היה לנו להתירה לצורך המועד [ד] א"נ [אף] שיש מלאכות אסורות במועד שאין בהן טורח כגון פרקמטיא מכל מקום זה שהוא ליפוי ראוי להתיר לכבוד מועד ויש מפרשים דקאי על גילוח הראש דאסרינן משום טירחא מכל מקום מקשה דהיה לו להתיר לצורך המועד ואין זה [ה] נוטה לפי מה שפירש' המשנה דגילוח כל הראש מלאכה גמורה ואסור: **שאין לו אלא חלוק אחד** מותר לכבסו במועד. ואם תאמר היאך יכבסנו במועד אם כן ישאר במועד בלא חלוק בשעת כיבוס כמו כן היה יכול לכבס קודם המועד ויהיה בלא חלוק בשעת כיבוס וכי תימא כשכבסו קודם מועד ומשום הכי מותר לכבסו במועד א"כ תרתי נמי אם יתלכלכו למה נאסור לו והלא לא פשע י"ל דדי לו בשתי חלוקין אחד ליו"ט ראשון ואחד לי"ט אחרון בירושלמי אמרו בגדי קטנים מותר לכבסן במועד דניכרים שהם קטנים ומלוכלכין כמי שאין לו אלא חלוק אחד [ו]: **אומן שאבדה לו אבידה** ערב הרגל. פירש בקונטרס דאומן מבעי' ליה אבל בני העיר אע"פ שאין להם [ז] אומן אחר לא מיבעיא ליה דפשיטא דאסורים יש להסתפק אם חלה ונתרפא אם מותר לגלח אם מוכחא מילתא כי הני:

מתני' דלא כר"י. תימה לוקמא אפילו כר"י ולמזונות אפי' רבי יהודה מודה ושמא כיון דקתני ר"י אומר הבא וכו' משמע שבא לחלוק על המשנה:

אלא להרווחא והא אמרת נראין דברי ר"י בהא. נראה דל"ג ועוד מכלל דפליגי רבנן אפילו למזונות ובההיא פ"ק דשחיטת חולין (דף יב.) [ח] נראין דברי רבי יהודה שמלאה באשפה ל"ג ועוד:

עשה

עין משפט נר מצוה

ג א מיי' פ"ז מהלכות י"ט הלכה כא טוש"ע א"ח סי' תקלד סעיף א:

ד ב מיי' שם:

ה ג ד מיי' פ"ו מהל' כלי המקדש הלכה יא ופ"ז מהל' י"ט הל' יט ופ"א מהל' ביאת מקדש הלכה יב:

ה [טוש"ע א"ח סימן תקלא סעיף ג]:

ו ו מיי' פ"ז מהלכות י"ט הל' יח טוש"ע א"ח סי' תקלא סעיף ד:

◆

רבינו חננאל

מאי טעמא, כדתנן אנשי משמר ואנשי מעמד אסורין לספר ולכבס. ואמרי' מה טעם, שלא יכנסו למשמרתן מנוולין, דכיון דיודעין דאסורין [לספר ו]לכבס אף הם מספרין ומכבסין מקודם ונכנסין מתוקנין [ו]מהוגצין. הכא נמי, כדי שלא יכנסו לרגל מנוולין. בעי ר' ירמיה אבדה לו אבידה ערב הרגל, כיון דטרוד הוא באבידתו אנוס הוא, ומותר לספר ולכבס במועד. או דלמא כיון דלא מוכחא מילתא כמו השביה ובית האסורין, לא. ועלתה בתיקו. פירוש יאמרו כל הסריקין אסורין כו', הא לגבי מצה בפסח איתמר, דאסרו רבנן לעשות מצות סרוקות מפני שהאשה שוהה עליהן ומחמיצתן, ואמרו, בייתוס עושה בדפוס שאין שם שהייה אלא בפעם אחת קובעת בדפוס ונמצאת המצה מצויירת. ומתמהינן התם, יאמרו כל הסריקין אסורין סריקי בייתוס מותרין, מי יודע כי בדפוס ייעשו, הכא נמי יאמרו הכל אסורין לספר ולכבס וזה האיש מותר. אבל מי שאין לו אלא חלוק אחד מותר לכבסו בחולו של מועד, כי איזורו מוכיח עליו, כלומר כשרואין אדם ערום חגור אזור ורוחץ חלוקו, כל רואיו יודעין שאין לו אלא חלוק אחד. **הבא ממדינת הים.** מתניתין דלא כר' יהודה, דתניא ר' יהודה אומר, הבא ממדינת הים לא יגלח מפני שיצא שלא ברשות. אמר רבה, לשוט, פי' לשוט כמטייל וכמשתעשע, כלומר, שלא לצורך, דברי הכל אסור. למזונות, כלומר יצא במדינת הים מדוחק לבקש מחיה, דברי הכל מותר. כי פליגי ר' יהודה וחכמים, כשיצא להרויחא, פירוש להתעשר, כלומר לסחור ולהרויח. ר' יהודה מדמי ליה לשוט, דהא בכאן מחייתו מצויה ואסיר, ורבנן מדמו לה ליוצא בבקשת מזון. ומותבינן עליה, אמר ר', נראין דברי ר' יהודה שיצא שלא ברשות, ונראין דברי חכמים שיצא ברשות. ואי אמרי' לא פליגי אלא בהרויחא, [א] קשיא דר' אדר', דאמר נראין דברי ר' יהודה בהרויחא. (מכלל דפליגי רבנן עליה) ועוד, נראין דברי חכמים [מכלל דפליגי רבנן עליה], (אלא) [אלמא] פליגי אפי' לשוט והאמרת לשוט, דברי הכל אסור. ופרקינן, הכי קאמר נראין דברי ר' יהודה לחכמים ומודו ליה, בשיצא שלא ברשות [ונראין דברי חכמים לר"י ומודה להו בשיצא ברשות], ומאי ניהו למזונות, שאף ר' יהודה לא חלק אלא בהרויחא. וקיימא לן כסתמא דמתני' דשרי אפי' מאן דנפיק להרויחא. וכן אמר הגאון זצ"ל. אמר שמואל קטן הנולד ברגל מגלחין אותו במועד, אין לך בית האסורין גדול ממעי אמו. איני שאם נולד קודם לרגל אסור לגלחו במועד, והתנן כל אלו שאמרו מגלחין במועד מותר[ין] לגלח בימי אבלן. הא אסור' לגלח במועד אסור' לגלח בימי אבלן,

---

[א] כ"ה בכתב יד. ונראה שכך היה גי' רבינו בגמ' וכ"מ ברשב"א.

מסורת הש"ס

א) [פרש"י ע"ז לקמן יח. ותוס' שם ע"ב], ב) תענית טו:, ג) [שם יז. ע"ש], ד) פסחים לז. חולין קז:, ה) חולין שם [לקמן יח.] תענית כט:, ו) [תוספ' פ"ב], ז) [תוספתא שם], ח) [לקמן יז: תוספתא פ"ב], ט) [אחריהן נמחק. רש"ש],

◆

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה ומנודה כו' בירושלמי מקשה וא"ת הני למה התירו: **(ב)** בא"ד א"נ לפני המועד לא מצאו לו פתח וגילוח כל הראש נמי אסור כו' אבל גילוח של כל הראש אסור משום: **(ג)** בא"ד והני דוקא כגון נזיר ומצורע כו' אסור לגלח כל ראשו במועד כו' שמותר לגלח כל ראשו: **(ד)** ד"ה ושאר כו' א"נ אע"פ שיש דברים אסורות במועד שאין בהן מלאכה אלא טורח כגון פרקמטיא: **(ה)** בא"ד ואין זה נראה לפי מה שפי': **(ו)** ד"ה שאין כו' כמי שאין לו אלא חלוק אחד דמי הס"ד: **(ז)** ד"ה אומן כו' אע"פ שאין להם אלא אומן אחד לא מיבעיא ליה: **(ח)** ד"ה אלא כו' פ"ק דשחיטת חולין דקאמר נראין דברי ר' יהודה שמלאה באשפה נמי ל"ג ועוד:

◆

מוסף רש"י

מטפחות הידים. שמנגבין בהן ידים משום דמאיס (לקמן יח.). **ומטפחות הספג.** שמנגבין בהן עצמן כשיוצאין מבית המרחץ (שם). **וכל העולין מטומאה לטהרה.** במועד (שם). **אנשי משמר.** של אותה שבת (תענית טו:). **ואנשי מעמד.** אחד כהנים ולוים וישראלים הקבועים ועומדין ומתפללין על קרבן אחיהם שיקבל לרצון ועומדים לשם בשעת עבודה, דהיאך קרבן של אדם קרב והוא אינו עומד על גביו (שם). **אסורין לספר ולכבס.** משנכנסו למשמרתם כל אותה שבת, אלא מסתפרין קודם לכן (שם). **שלא יכנסו למשמרתן כשהן מנוולין.** שלא יהו סומכין על יום אחד מימי שבת ואין מסתפרין בשבת שעברה (שם יז.). **יאמרו כל הסריקין אסורין.** לענין מצות דפסח תנא אין עושין סריקין המצויירין בפסח, מפני שהאשה שוהה עליהן ומחמצתן, ונחתום אחד ובייתוס שמו היה לו דפוס אחד מצוייר והיה מושיב לתוכו את הסריק והוא מצוייר מיד, אמר להם אפשר יעשנה בדפוס ויקבענה מיד, אמרו לו א"כ יאמרו כל הסריקין אסורין וסריקי בייתוס מותרין (חולין קח.). **כל מי שאין לו אלא חלוק אחד.** דלא סגיא דלא מכבס מפני הכינמה, ואפילו כיבס לפני המועד מותר לכבסה במועד (תענית כט:). **איזורו מוכיח עליו.** האיזור תמיד הוא קבוע בחלוקו וכשהוא פושט חלוקו ולובש חלוק אחר נוטל האיזור מזה וקובעו בזה, וזה שאין לו אחר מכבסו עם איזורו והרואה כשהוא מכבסו ואיזורו עמו יודע שאין לו חלוק אחר ולכך התירו לו חכמים (חולין קח.).